

ANDREU MAS COLELL

Aquesta oportunitat de parlar sobre l'Andreu en un acte tan important, per ell i per tots, i davant de gent que el coneixeu tan bé i des d'angles tan diversos, m'abroma força. Sort que tinc un temps limitat, que em permetrà de concentrar-me, sense massa excuses, en aspectes molt concrets de la seva persona, tan rica i inabastable. Us parlaré, sobretot, de l'Andreu com a mobilitzador d'economistes, com a referent per a totes aquelles generacions que hem anat contribuint a posar la recerca econòmica a Europa, a Espanya i, molt especialment, a Catalunya, dins del mapa del món, i que seguim il·lusionats a consolidar Barcelona com el referent de la recerca econòmica de qualitat.

Aquest és un procés que arrenca de lluny. Quan vaig conèixer l'Andreu, en un banc de la Diagonal davant la Facultat d'Econòmiques, ara fa quaranta-quatre anys, ja era un organitzador de primera magnitud. Potser llavors creïem que estàvem organitzant una cosa diferent però, ben pensat, em sembla que no: que ja des dels temps d'estudiants estàvem treballant per una aspiració de futur, guiats pels camins del coneixement, pensant en un país millor. I el cas és que uns quants de nosaltres vàrem emprendre l'aventura americana, a finals dels seixanta i principis del setanta, amb gana individual d'aprendre ciència, d'aprendre a fer-ne, i també de posar aquell aprenentatge al servei de valors col·lectius compartits. No cal que us digui que, de tots aquells capdavanters, i dels molts que després van seguir, ningú no va assolir els nivells d'excel·lència científica, la influència com a mestre, i la reputació que va anar acumulant l'Andreu. Però, ho haig de repetir, sobretot als qui el coneixeu més com a antic conseller, creador d'institucions i lluitador per una Catalunya moderna, que no pas com a científic. I és que, per molt que us ho hagin explicat, segurament no us podeu fer idea de l'envergadura i la influència de la seva obra, escrita i no escrita, en el món de l'economia i dels economistes d'arreu del món. Encara que no hi insistiré més, aquesta dimensió científica és un tret essencial, perquè és el fonament d'autoritat més indiscutible, encara que no l'únic, que fan d'ell un referent absolut.

Precisament aquell fulgor amb el que va destacar com a estudiant als EEUU el va acabar decidint a mantenir aquell país, i algunes de les seves millors universitats, com a base d'actuació durant molts anys. Però, com deia molt bé ahir en Hugo Sonnenschein, visqués on visqués, l'Andreu mai no va deixar Catalunya, tot i que alguns, a Amèrica abans, a Brussel·les ben aviat, ens el manllevin de tant en tant. Ell sap molt bé, i accepta amb naturalitat, que té un do especial, i això de vegades l'obliga irremissiblement a exercir-lo. Per això ara se'n va, com el poeta, Nord enllà, però només manllevat, i sense cap voluntat d'allunyar-se, n'estic segur, d'aquesta tan salvatge terra.

Altres vàrem retornar al país, un cop acabats els estudis de doctorat, iniciant així una aventura que encara segueix. És difícil descriure el tomb que han donat les coses des que, a principis dels setanta, els primers *minnesottos* van aparèixer per l'Autònoma amb la bona nova que els catalans no tan sols podíem entendre allò que escrivien els altres, sinó que podíem escriure coses que altres tinguessin interès a llegir. L'Autònoma va ser el lloc capdavanter en el desenvolupament de l'economia científica a la península i, alhora, el referent per altres petites tribus amb aspiracions similars a Madrid, Bilbao i el Sud de França. Érem com devien ser els primers humans en trepitjar un nou territori: fràgils, aïllats, però agosarats...i manteníem encesa la flama gràcies al suport essencial de gent que, des del principi, van creure que estàvem començant alguna cosa important. En Hugo Sonnenschein, coautor del que va ser el primer treball publicat de l'Andreu, director de les tesis d'aquells *minnesottos* que no veníem de Minnesota, sinó de Northwestern, actual president del comitè científic de la Barcelona Graduate School of Economics, mestre i amic, ens va entendre i recolzar des de l'inici. Però aquella flama ajudava a mantenir-la i a enriquir, sobretot, la mirada atenta de l'Andreu, el seu suport en mil coses, entre elles, i molt important, facilitant el desembarcament de més i més joves als EEUU, ajudant a dissenyar estratègies bàsiques, com van ser la creació dels primers *working papers*, els primers cursos destinats especialment a incentivar els joves a estudiar a l'estranger, o la posada en marxa del Simposi d'Anàlisi Econòmica, que durant vint-i-cinc anys va ser el referent de la nostra professió a nivell peninsular, i va permetre anar trametent nous valors científics arreu del país.

En aquells anys, dels setanta a mitjans dels vuitanta, l'essencial era convèncer els joves que llançar-se a l'aventura de la recerca, anant a les millors universitats de l'estranger, era la millor garantia d'estar invertint en un mateix, i també de servir el país, preparant-se per un futur prometedor. I no sempre era senzill. Però l'exemple de l'Andreu ens donava un referent incomparable. I no era un referent llunyà, perquè ens venia sovint, a Barcelona, és clar, però també a Bilbao, a Madrid, a França, en visites que tenien un impacte indescriptible. A cada simposi hi havia cues per parlar-hi, i semblava que entengués, un per un, tots els *papers* que, un darrera l'altre, els que fèiem recerca d'aquí estant, li anàvem comentant. No penseu que es tractava d'un ritual reverencial. Al contrari: era un exercici utilíssim, del qual un en treia una referència, un altre un contacte, el nom d'algú a qui convidar, un suggeriment tècnic, un aclariment conceptual i, per a tothom un estímulo per seguir endavant. Creieu-me: això passava amb total naturalitat, sense afectació per cap banda, ni reverències inútils, ni mostres de superioritat. Era, simplement, el diàleg que ens connectava més fermament amb un món que, a poc a poc, també s'anava fent nostre, i en el que ja regnava l'Andreu, que ens hi obria portes amb total generositat.

No tot eren visites d'èxit. Vàrem perdre una primera oportunitat de retenir-lo a Catalunya durant una visita llarga a l'Autònoma. Jo encara no hi era, però, pel que sembla, la memòria que li'n queda és la d'un lloc poc acollidor, on s'havia de treballar amb abríc al despatx! Clar que la competència era Harvard. Així que potser, des d'un altre angle, es podria dir que encara no era hora.

A mitjans dels vuitanta es va afegir una nova institució al panorama de la recerca en Economia a Catalunya: l'Institut d'Anàlisi Econòmica del CSIC, creat al caliu d'aquella primera Autònoma. L'Institut ha anat creixent, desenvolupant personalitat pròpia, al llarg dels anys, i avui és un centre internacionalment assentat,

amb ambiciosos plans de futur. Sembla ser que tot va començar, anys abans, quan l'Enric Trillas, qui temps després va ser president del CSIC, va visitar Berkeley i va establir amistat amb l'Andreu, qui no va perdre oportunitat, arribada l'ocasió, de parlar-li de la possibilitat de reforçar l'economia a Catalunya. No puc entrar en detalls, respecte a aquest ni a cap altre dels projectes que aniré mencionant, però aquest és un exemple paradigmàtic de l'actitud que l'Andreu va mantenir des d'Amèrica, i que s'ha perllongat un cop aquí. Interès en tot allò que permeti millorar la nostra activitat científica, antenes posades en mil direccions, sentit de l'oportunitat, empenta decisiva, i ferma confiança en aquells qui, en cada moment, fossin capaços d'aprofitar les noves oportunitats al servei d'una col·lectivitat àmplia.

No totes les oportunitats que ens obria l'Andreu comportaven directament la creació d'institucions. Altres eren més puntuals, però també utilíssimes, com la d'ajudar-nos a acollir a Barcelona, l'any 1990, el Congrés Mundial de la Econometric Society, que va permetre'ns ensenyar al món tots els avenços que havíem fet en les dècades anteriors, i confirmar-nos com una força emergent dins la professió. L'Andreu va posar tot el seu pes a favor de la nostra candidatura, i encara recordo la cara de sorpresa dels col·legues de Cambridge quan van adonar-se que el congrés que ells aspiraven a organitzar se l'enduien aquells joves salvatges del sud, increïblement motivats per fer exhibir els seus progressos, per molt que encara fossin modestos.

Aquell any de 1990 també va marcar l'inici de la Universitat Pompeu Fabra, el començament del retorn de l'Andreu a Catalunya, i un seguit de noves accions fundacionals: un nou departament on posar en pràctica tot allò que encara no s'havia pogut fer en altres entorns més rígids, i poc temps després, el 1993, una nova institució, el CREI, un dels instituts que neixen dins l'esperit d'innovació i excel·lència que s'han convertit en el segell de l'era Mas Colell dins la política científica catalana. No sóc la persona indicada per explicar en detall les moltes decisions que han fet del departament d'economia de l'UPF i del CREI models molt especials i d'alta volada internacional. Però en totes elles es reflecteix, un cop més, la combinació entre visió personal i capacitat de donar joc als altres. Fóra injust oblidar que totes aquestes iniciatives tenen un caràcter col·lectiu molt marcat, impliquen moltes persones, entrelliguen iniciatives individuals diverses, requereixen dedicació a moltes feines concretes. Fer justícia a cada un dels molts personatges que han estat essencials per aquestes històries d'èxit requeriria més temps i coneixement que el que jo tinc ara. Però ningú li regatejarà a l'Andreu el seu paper, inspirant noves actuacions, aplanant camins, assentant principis, resistint pressions, incorporant idees vàlides de qualsevol origen, i vetllant sempre per mantenir ponts oberts cap a aquells que, sense fer part del projecte en concret, se'n poguessin beneficiar. Perquè, i en això cal insistir-hi, l'Andreu ha vetllat sempre perquè cap de les seves propostes fos enemiga de cap altra, que cada una encaixés amb la següent i les anteriors, de manera que qualsevol economista català, en cada moment, pogués sentir-se solidari amb tot allò que pogués aparèixer com una nova oportunitat pel col·lectiu. El seminari Barcelona Jocs i la Xarxa de referència en Economia Analítica, obertes a qualsevol economista català interessat, i el projecte Consolidating Economics, conjunt amb els companys de Madrid i d'Alacant, en són també testimonis.

I així arribem a la gestació de la Barcelona School of Economics, el més recent dels projectes impulsats per l'Andreu, basat en el somni de la unitat de tots els economistes analítics catalans compromesos amb la recerca i la qualitat, entorn dels

principis d'internacionalitat i d'excel·lència, aplicats a la recerca i a l'ensenyament. Un somni, sí, però arrelat en un treball formidable de disseny, de persuasió, de posada en marxa d'una administració i una governança basades en nous principis. Un somni que ha de portar-nos a conquerir Europa, a convèncer els *sponsors* més exigents de la nostra capacitat, els estudiants més demandants de recórrer mig món per venir a nosaltres, a sostenir la millor recerca, com a base del millor ensenyament. En tot això estem, i si cada una de les etapes anteriors ha deixat marca, esperem seguir treballant plegats per poder dur a terme aquest projecte de futur, basat en tant camí recorregut.

Com veureu, deixo per altres explicar les moltes coses que l'Andreu ha fet, a Catalunya i a la resta del món, per la ciència en general. Espero que haver repassat, ni que fos a vol d'ocell, algunes de les seves iniciatives per l'economia, ens pugui donar claus per entendre altres visions i realitzacions seves que també han tocat, màgicament, molts altres punts de la ciència.

Per mi l'Andreu és la potència intel·lectual al servei de la ciència, des de les posicions més exigents i les visions més àmplies, guiades sempre per una devoció total a Catalunya. És la mirada penetrant, la recerca, la iniciativa, la tenacitat. La informació exhaustiva i alhora selectiva. La iniciativa atenta a l'oportunitat, combinada amb una paciència impacient. I una tenacitat, que si no arriba a l'obstinació és perquè, a més, també sap aprendre i rectificar.

Haig d'acabar deixant-me al tinter moltes altres dimensions, de bonhomia, de generositat, d'amistat i d'admiració. Permeteu-me fer-ho amb unes quantes estampes.

L'exemple

Jo acabava d'arribar a Xicago, l'any 70 i, assabentat que l'Andreu presentaria un *paper*, el seu primer, als *meetings* de l'Econometric Society a Detroit, a finals d'any, allà me'n vaig anar. Mai un amic havia fet una cosa com aquella, i en volia ser testimoni. Era una sessió amb una pila de *papers*, i la pissarra no va arribar fins que la meitat ja s'havien presentat. Un petit desastre de sessió. Però, per mi, va ser com una primera mirada al món que se'ns havia d'obrir, i que un dels meus amics ja començava a tocar.

La inspiració

Un passeig per la platja, a Calonge, en caure el sol, anys setanta. M'explica el mecanisme pivotal, que jo creia conèixer bé, de manera tan penetrant que em canvia per sempre la forma de mirar la teoria d'incentius i m'inspira diversos articles. Parlar amb l'Andreu et fa sentir la força de la teoria, i t'acosta al món d'aquells qui són capaços d'extraure l'essència de les coses amb claredat diàfana.

El recompte de forces

Una escena repetida durant molts anys, en qualsevol congrés. Ens asseuríem en un racó, trauríem la llista de participants, i passaríem revista dels espanyols que se'ns anaven afegint, descobrint els nous, comparant la llista amb la d'anys anteriors,

assaborint-ne el creixement. Partint del congrés mundial de l'Econometric Society de 1975, on érem mitja dotzena mal comptada, vàrem anar augmentant les files, afegint-hi joventut, fins que ens vàrem acabar descomptant, de tants que n'érem. Ara ens dediquem a identificar i a comptar catalans i ICREAs que triomfen a les convocatòries de l'European Research Council. No és un mal salt qualitatiu.

Obrint horitzons

I finalment, recordaré l'onze de Setembre del 2000. Aprofitant que el nostre balcó mira directament sobre el monument a Rafael de Casanovas, vàrem sortir a veure el conseller Mas Colell, fent l'ofrena floral amb la resta del Govern. En acabar la cerimònia, em va fer signe que baixés, i em va convocar pel dia següent. Així va ser com el dotze de Setembre, vaig rebre l'encàrrec de posar en peu ICREA, un dels projectes més gratificants en els que he tingut ocasió de participar, una oportunitat impagable, una font indescriptible de satisfaccions. Amb això acabaré, perquè estendrem sobre aquella experiència mereix un altre capítol, el de l'Andreu revolucionant la ciència del país, del que ja ens parlarà, sens dubte, en Lluís Torner.

Gràcies, Andreu, per tot plegat. Espero que d'aquí a cinc anys celebrem una altra cerimònia, i ens posem al dia de com ha anat tot: la Barcelona GSE, el ERC, i tot el que ens segueixi motivant. Tot plegat, avui només hem pogut repassar els primers quaranta anys de la teva feina!

I a tots us diria que, si fóssim capaços d'aprendre, hauríem d'aplicar els principis, les anàlisis de la realitat, i les sàvies intuïcions de l'Andreu en tots els àmbits de la nostra societat. La voluntat d'excel·lència sense concessions, el fonament teòric com a garantia de rigor, el realisme com a base per l'acció, però mai com a excusa per deixar cap gran objectiu de banda, la tenacitat implacable per assolir allò en què creu, i, per què no, la capacitat d'aprendre constantment, i de rectificar, tan pròpies del temperament científic. Tots ells al servei d'una convicció: que no hi ha cap raó externa per la qual Catalunya no pugui ser capdavantera, més enllà de les nostres pròpies i autoimposades limitacions. En ciència, sí, però també com a economia innovadora, com a societat oberta, com a país.

Salvador Barberà
Juny de 2009